

Član odprave je **Luka Karničar**, rojen leta 1956, znani smučar in alpinist iz številne alpinistično-smučarske družine. Je gorski vodnik, alpinistični inštruktor in reševalec. Smučal je z Elbrusa v Kavkazu, skupaj z Matejem Kranjcem pa s Kitarja in s Pika Komunizma.

Njegov mlajši brat **Andrej Karničar**, rojen leta 1970, se - enako kot vsi v družini - ukvarja z alpinizmom že od mladega. Presmučal je precej težavnih smeri in prismočal z zanj najvišjega vrha Mont Blanca.

Tretji član odprave je **Dejan Ogrinec**, rojen leta 1964. V okviru alpinizma se je posvetil skoraj izključno ekstremnemu smučanju. Doma ima uspehe v veliko smereh, bil pa je tudi v Andih in Pamiirju. Njegov spust z Artesonraja je najtežji slovenski spust v tujih gorstvih.

Najmlajši, Benjamin odprave, je **Urban Golob**, ki se je rodil leta 1970. Opravil je številne vzpone, saj je že zelo zgodaj začel plezati in smučati skupaj z očetom Janezom. V športnem plezanju je dosegel IX. stopnjo, bil je z alpinistično odpravo v Andih in je bil član odprave na Nanga Parbat leta 1990.

Rezervni član odprave je **Andrej Zorčič**, rojen leta 1962. Tudi on se v alpinizmu posveča predvsem ekstremnemu smučanju. Verjetno je prav on pri nas presmučal največ smeri, uspehe pa je imel tudi v Pamiirju in Andih.

KAJ JE ALPINISTIČNO SMUČANJE?

Kot vemo, je ekstremno smučanje panoga alpinizma, ki združuje zimski alpinizem z odličnim znanjem smučanja. Tako torej alpinisti priplezajo po - najpogosteje - plezalni smeri na greben ali vrh gore in nato smučajo po strmih

plezalnih smereh, se pravi po grapah, ozebnikih, grebenih in pobočjih.

V naših hribih se je takšno smučanje pojavilo leta 1972, morebiti pa že prej, vendar podatkov o zgodnejših nimamo. Pozneje se je ta lep in nevaren šport pri nas kar lepo razvil, tako da je zdaj presmučanih že večina smučarsko primernih alpinističnih smeri. Naši alpinisti-smučarji so opravili vrsto težavnih smučanj tudi v tujih gorstvih, tako v Centralnih Alpah, južno-ameriških Andih, Pamirski Himalaji, edino v »pravi« Himalaji še niso smučali. Doma so naši smučarji-alpinisti presmučali smeri do najvišje alpinistično-smučarske težavnostne stopnje. Kaj več ni uspelo presmučati niti vrhunskim ekstremnim smučarjem drugje po svetu. Poznavalci trdijo, da se slovenski ekstremni smučarji s svojimi dosedanjimi dosežki lahko postavijo ob bok uspehom slovenskih vrhunskih alpinistov, le da o dejavnosti prvih ljudje ne vedo prav veliko.

Seveda ima smučanje z najvišjih gor na svetu dodatno razsežnost: ena od težav smučanja s himalajskih vrhov je redek zrak, zaradi česar je oteženo dihanje, zmanjšana je sposobnost koncentracije, svoje pa naredijo še izredno nizke temperature in močni vetrovi. Ti ekstremni pogoji so vzrok, da do sedaj ni bilo veliko smučarskih spustov z najvišjih himalajskih vrhov. Morda so prav zaradi tega smučali doslej le s štirih osemtisočakov - pa še to z vsakega le po enkrat.

Slovenski ekstremni smučarji bodo poskusili splezati na vrh Šiše Pangme, ki je edini od osemtisočakov popolnoma na kitajskem ozemlju, z vrha pa se nameravajo smučati, kot že rečeno, po Centralnem ozebniku v severni steni gore.

MINEVA 40 LET OD PRVENSTVENEGA VZPONA NA MOUNT EVEREST

PRVIČ NA VRHU SVETA

Debelo oblečani postavi z maskama za kisik na obrazih se 29. maja 1953 z veliko težavo vzpenjata po ledenem pobočju, korak za korakom: **Edmund Hillary** in **Šerpa Tenzing**, člana britanske odprave pod vodstvom **Johna Hunta**. Uspel jima je podvig brez primere: zadnjih 350 višinskih metrov do vrha Mount Everesta sta priplezala brez postanka, v enem pohodu.

DARILA ZA BOGOVE

»Greben se je razvijal na desno,« opisuje ta del poti Hillary v svoji knjigi »Prek 8000«. »Za visoko vzpetino, za katero sva mislila, da je vrh, je stala nova, višja. Bila sva zelo izmučena in Tenzing je napredoval s težavo, sam pa sem že dve uri vodil in klesal stopničke. Skušal sem

napredovati samo z derezami, bilo pa je prenevamo in moral sem klesati še naprej. Obupan in živčno strt sem začel dvomiti v zmago, končno pa se mi je zazdelo, da je guba pred nama res zadnja. V daljavi je bila namreč že vidna nepregledna planota Tibeta. Po tankem robu je pot vodila na snežno kupolo, ki je bila lahko samo vrh, kakih 10 do 12 metrov nad nama. Stopil sem na tanki rob in z močnimi udarci preveril njegovo trdnost, medtem ko me je Tenzing varoval. Vzdržala je in po nekaj korakih sva bila na vrhu.«

Šerpa Tenzing pa je te zadnje korake popisal nekoliko določneje: »Lahko sem hodil le po eno minuto, nato sem moral pet minut počivati. Če sem pljunil, je moja slina padla na tla kot sneg.«

Dobrodošlica za Hillaryja in Tenzinga, ko sta se po vzponu na Everest vrnila v Katmandu

Hillary je v svoji knjigi potem nadaljeval: »Pomislil sem na vse tiste, ki so z mnogo slabšo opremo prišli do 8500 metrov visoko in še posebno na **Malloryja in Irvina**, ki sta 30 let prej izginila. Brez posebnega upanja sem iskal kakšen znak, ki bi razkril morebitno osvojitve vrha pred nesrečo.«

In potem piše dalje: »Na vse strani so se dvigali mogočni vrhovi Himalaje. Slikal sem in slikal, medtem pa je Tenzing izkopal v snegu majhno luknjo in vanjo spravil nekaj čokolade, peciva in sladkorja kot darilo bogovom Čomolungme.« - Vanjo je spravil tudi rdeče-modri svinčnik, ki mu ga je dala na pot hčerka Nime, Hillary pa je poleg položil majhno črno mačko iz blaga. Potem je luknjo zagrebel, poleg pa sta zmagovalca Everesta zasadila cepin z zastavami OZN, Velike Britanije, Nepala in Indije.

»Segla sva si v roke, toda to ni bilo dovolj za Everest,« je **Tenzing Norgay** pripovedoval **J. R. Ullmanu**, avtorju knjige »Tenzing, zmagovalca Everesta«. »Vzdignil sem roke v zrak, nato sem jih vrgel okrog Hillaryja in tolkla sva drug drugega po hrbtu, da sva bila skoraj brez sape, čeprav sva vdihavala dodaten kisik iz jeklenk.« - Tako se je spominjal tistega 29. maja 1953, ko se je po sedmih neuspešnih vzponih (prvič leta 1935) osmič le povzpel na najvišjo goro sveta.

SKRBNO NAČRTOVANA ODPRAVA

Zmaga britanske himalajske odprave leta 1953 je bila velik del zmaga opreme, organizacije in metode, zmaga znanja nad naključjem. Sedem najboljših britanskih alpinistov je sodelovalo,

ogromno denarja je šlo za to odpravo, skoraj osem ton tovora so vlekli pod goro in na njo, s seboj so imeli preizkušene dihalne naprave, pa lestve, oddajnike, zdravnike in domala vojaško strogo poveljstvo polkovnika H. C. J. Hunta.

Dne 21. maja tega leta so na Južnem sedlu pod Everestom postavili osmi višinski tabor ter do tam znosili več sto kilogramov hrane in opreme. Od tam naj bi prva skupina alpinistov prodrla do višine 8600 metrov in še zadnjič preizkusila dihalne naprave, naslednja skupina pa naj bi šla »do konca«, če bi prvi skupini podvig uspel.

Deveti višinski tabor so postavili na nadmorski višini 8500 metrov. Pet plezalcev je prišlo do tja. Nadelali in nasekali so pot dvema, da sta prišla do tja in tam prespala. To sta bila Šerpa Tenzing in Novozelandsčan Hillary. Drugi so se umaknili na sedlo. Človek dotlej še nikoli ni taboril tako visoko. Za večerjo sta pojedla juho, sardine, kekse in sadje in se kar oblečena spravila v spalni vreči. Hillary si je le sezul čevlje, ki pa jih je moral zjutraj celo uro smoditi in tajati, da jih je odmrznil.

Vstala sta ob štirih zjutraj tistega 29. maja 1953, skromno pozajtrkovala in ko je Hillary odtajal čevlje, sta ob pol sedmih krenila. Sprva na »poti« ni bilo nobene skrivnosti, kajti Tenzing je tod že hodil. Bilo je sončno in mirno vreme. Trideset metrov pod vrhom so bile zadnje gole skale, od katerih sta si nabrala nekaj kamenčkov in si jih spravila v žepe za spomin. Vsako minuto sta »popila« tri litre kisika iz jeklenk.

Ob 11. 30 sta stopila na vrh: Hillary sicer nekaj korakov pred Tenzingom, toda ker sta bila v navezi, velja to, kot da bi skupaj stopila na vrh. Stala sta na »lepem, simetričnem snežnem stožcu« in snela maski...

ŠVICARJEM GRE POLOVICA SLAVE

Kakšen dan ali nekaj dni pozneje je polkovnik Hunt, vodja odprave, poslal v Evropo dve brzojavki. Prva je bila kajpada namenjena angleški kraljici, ki so jo prav tiste dni okronali: to naj bo, je napisal, naše darilo za kronanje. Drugo brzojavko je poslal v Švico in je bila enako kratka in nedvoumna kot prva, namenjena pa je bila švicarskim alpinistom: »Dobra polovica slave gre vam.«

Prve dni junija leta 1952, približno leto dni pred tem torej, se je izpod vrha in z vznožja Everesta vrnila švicarska alpinistična odprava, katere nekateri člani so se srečali z angleškima alpinistoma Huntom in Hillaryjem. Angleža je najbolj zanimalo delovanje dihalnih aparatov in nekatere podrobnosti o vzponu. S Švicarji je bil takrat tudi Tenzing, ki je priplezal do višine 8550 metrov.

Švicarski alpinist **Ramond Lambert** je 28. maja 1952 stal komaj 280 višinskih metrov pod vrhom Everesta. V svoj dnevnik je naslednje dni zapisal: »Neznano božanstvo mi je poslalo skrivnostno sporočilo: Pojdi nazaj! Umik je zmaga! - Če se ne bi odzval temu klicu, bi delil usodo Malloryja in Irvina, ki sta leta 1924 šla naprej in izginila.«

Švicarsko majsko odpravo je močno oviralo zelo slabo vreme in slabo delujoči aparati za kisik. Kot da bi slutili, da bi jih že naslednje leto lahko prehiteli Britanci, so Švicarji to leto 1952 poskusili še enkrat, po monsunu, tik pred zimo. Le malo je manjkalo, pa bi bil Everest osvojen natančno sto let potem, ko so ga geodeti britanske Indijske družbe izmerili, ga proglasili za najvišje goro sveta in ga imenovali po svojem nekdanjem direktorju **širu Georju Everestu**. Vendar ni uspel niti drugi švicarski poskus. Švicarji so prišli do višine 8100 metrov in se umaknili pred 40 stopinjami mraza in vihnarnim vetrom. Tisti, ki so se mogli, so se umaknili v dolino, nekateri so za vedno ostali na gori.

STO LET VZPONOV NA EVEREST

Sicer pa je zgodovina osvajanj najvišje gore sveta stara natančno sto let (če ne upoštevamo tistega datuma, ko so goro že pred tem izmerili). Leta 1893 je namreč Anglež **Bruce**, takrat najboljši poznavalec Himalaje, pripravil natančen načrt za vzpon na Everest. Vendar nista niti Tibet niti Nepal dovolila prehoda in alpinisti so morali čakati do leta 1921: do takrat noben Evropejec ni prišel Everestu bližje kakor 80 kilometrov. Leta 1913 se je sicer kapitan **Noel** skrivaj podal v Tibet, vendar so mu zagrozili s smrtjo in se je vrnil praznih rok. Leta 1921 pa je bila prva prava odprava, angleška kajpada, kajti Angleži so bili takrat še gospodarji Indije, s sede najvišjih gorá na svetu. Mallory je prišel

Zahodni greben in jugozahodna stena Everesta

Foto: Tone Škarja

prek Tibeta na Severno sedlo na višini 6985 metrov, člani odprave so raziskali doline pod Everestom in sestavili dragocena poročila, ki pa zaradi prvih žrtev, ki jih je zahtevala gora, niso bila optimistična, ampak prej odločno črnogleda.

Leto dni pozneje so alpinisti prvič priplezali na Everestu nad 8000 metrov visoko (8326 m), med sestopom pa je umrlo kar sedem višinskih nosačev-šerp.

Nadvse pomembna je bila angleška odprava leta 1924, ko sta alpinista Mallory in Irvin brez kisikovih mask priplezala do višine 8572 metrov in sta bila dokazano komaj 300 višinskih metrov pod vrhom, preden sta izginila v megli. Do današnjih dni je ostala uganka, ali sta takrat nemara celo priplezala na vrh in se smrtno ponesrečila med sestopom. Tenzing in Hillary sta leta 1953 na vrhu natančno preiskovala, da bi morda našla kakšno sled, vendar nista nič opazila. Pač pa so že leta 1933, devet let po vzponu nesrečnih alpinistov, našli precej pod vrhom Everesta Malloryjev cepin.

V naslednjih treh desetletjih je bilo več poskusov plezanja proti vrhu, med njimi tudi nekateri nenavadni. Aprila leta 1933 je letalec **Houston** dvakrat preletel vrh Everesta in posnel precej fotografij, ki so bile alpinistom pri poznejših vzponih v veliko pomoč. Leto dni pozneje pa je bil tod močan potres, ki so ga Nepalci pripisali oskrnjenju svete gore. Kljub temu so bili An-

gleži še kar vztrajni in so še isto leto spet poskusili priti na vrh, vendar so se morali zaradi slabega vremena umakniti z višine 8572 metrov.

SAMOTNI IN NESREČNI PLEZALCI

Leta 1934 se je samotni in sanjavi Američan **Wilson** preoblekel v Tibetanca, najel tri nosače in sam poskusil priplezati na vrh. Bil je prepričan, da si bo z dolgotrajnim postom tako okrepil telo in dušo, da bo pozneje v višinah zdržal brez hrane. Ko so nosači spoznali njegovo miselnost, so mu neko noč pobegnili in sam je nadaljeval pot. Leto dni pozneje so ga našli zmrznjenega 6400 metrov visoko v gori.

Leta 1942 je Američan **Scott** z vojaškim letalom med vajami letel skoraj tik nad vrhom Everesta in napravil tako dobre fotografije, da so alpinisti pozneje natančno vedeli, kaj lahko pričakujejo okoli vrha. - Leta 1947 je prek Tibeta skrivaj prišel s svojo odpravo Kanadčan **Denman**, vendar le do višine 7200 metrov, naker se je moral umakniti. Takrat so tudi Kitajci za dolgo časa popolnoma zaprli Tibet, ki je prišel po vojni pod njihovo nadzorstvo, in odprave so morale poiskati poti iz Nepala. Leta 1951 so pod goro spet prišli Angleži in se morali spet brez uspeha umakniti. Hillary je takrat izjavil: »Vzpon sploh ni mogoč!«

Leta 1952 naj bi bili na pobočjih Everesta poleg Švicarjev tudi Rusi: menda naj bi se proti vrhu podali s tibetanske strani, vendar na vrh niso prišli. Pač pa naj bi jim takrat gora vzela veliko

plezalcev. Ta vest ni bila nikoli niti potrjena niti ovržena.

In potem je prišla zmagovita Huntova odprava, ki je navdušila svet in še predvsem Angleže. Angleška kraljica je vodjo odprave Hunta in alpinista Hillaryja, Angleža torej in Novozelanda iz Commonwealtha, povzdignila v plemiški stan (postala sta »Knight Commander of the British Empire), Šerpu Tenzingu pa je podelila Jurjevo medaljo.

Sicer pa je bil Everest drugi osemtisočak, na katerega je stopila človeška noga. Tri leta pred tem, 3. junija 1950, sta na Anapurno kot prvi osemtisočak stopila dva člana francoske odprave. Le dober mesec pozneje kot na Everest je **Hermann Buhl**, avstrijski član nemške odprave, priplezal na Nanga Parbat, leta 1954 sta bila dva Italijana na K-2 ter en Šerpa in dva Avstrijca na Čo Oju, leta 1955 sta bila dva Francoza na Makaluju in dva Britanca na Kangčendzengi, leta 1956 en Šerpa in en Japonec na Manasluju, dva Švicarja na Lotseju in trije Avstrijci na Gašerbrumu, leta 1957 štirje Avstrijci, se pravi celotna odprava, na Broad Peak, leta 1958 dva Američana na Hidden Peak ali Gašerbrumu I, leta 1960 dva Šerpi in štirje Švicarji na Daulagiriju ter naposled šele leta 1964 kar deset članov kitajske odprave na Šiša Pangmi.

Niso še bili splezani vsi osemtisočmetrski vrhovi, ko so prišle na vrsto visoke himalajske gore. Teh je še precej več, kot je najvišjih vrhov in jih zlepa ne bo zmanjkalo.

Vsi planinci smo zavarovani

Zaradi planinske članarine, ki je letos drugačna, kot je bila prejšnja leta, dobiva pisarna Planinske zveze Slovenije vprašanja svojih članov o zavarovanju. Tajnik Planinske zveze Slovenije **Janko Pribošič** v Obvestilih PZS odgovarja takole:

Vsi člani planinskih društev so zavarovani za primer nezgodne smrti ali invalidnosti, ki nastane pri vsaki planinski dejavnosti. Člani, ki so plačali članarino A, dobijo v primeru invalidnosti tolarsko protivrednost 6000 nemških mark odškodnine - zavarovalnine, v primeru smrti pa njihovi svojci protivrednost 3000 mark, medtem ko dobijo člani B in C v primeru invalidnosti protivrednost 4000 in v primeru smrti njihovi svojci protivrednost 2000 mark.

V primeru nezgode, svetuje tajnik PZS, izpolnete obrazec »Prijava nezgode« (dobite ga v PZS ali pri vseh enotah zavarovalnice Adriatic) in ga pošljete na PZS. Tam ga po-

trdijo in pošljejo zavarovalnici. Svetujemo, pravi Janko Pribošič, da obrazec pošljete tudi v primeru, ko bo zdravljenje predvidoma dolgotrajnejše in bo zdravnik lahko ugotovil posledice poškodb morda šele čez več mesecev. Takrat pošljete PZS ali zavarovalnici (Adriatic, Tržaška 118, Ljubljana) končno zdravnikovo ugotovitev.

Vsi člani A (tisti, ki so plačali članarino A) so zavarovani za stroške reševanja v evropskih gorah. Pred odhodom je treba izlet oziroma turo prijaviti v pisarni PZS, lahko tudi po pošti, in sicer na posebnem obrazcu, na katerem so podatki o zavarovancu in turi. Pri zahtevi za reševanje v tujih gorah zadošča izjava, da je poškodovanec zavarovan pri PZS. Reševalne službe iz tujine pogosto sicer pošljejo račune za reševanje ponesrečencu, ki pa naj jih po prejemu s priporočeno pošto pošlje Planinski zvezi Slovenije, ki bo potem uredila vse, kar bo potrebno.